

Парти болн правительствин килмджд кинән көдлмшәрн хәрү өгий

1957 джил төгсн гидж йовна. Эн джил, цуг советск орн-нутгт, тедү мет бсдж, босдж йовх мана Хальмг таньгьчд чиги, цаарандк бслтин, улм делгрлтин джил болдж гарв.

Коммунистическ парти болн Советск правительствин килмдждә хәләмджд, Хальмг таньгьч эврәннә экономикән болн культуран цаарандн улм бдлүлдж, делгрүлдж чадв.

СССР-н ни-нинцнъгьү оли келн-әмтс дунд, тедләрн те-гш-әдл збвтә, хальмг келн әмтс, Партия болн Правительствин килмджд, уни селкл деерәсн ханлт бргдж, эврәннә таньгьчин эдл-ахугьиннә, эрдм-сургьулиннә хурлар делгрүл-хин төлә бийән әрвлл уга, ик кинән кевәр көдлдж йовцхана.

Хальмг таньгьчин селәнә эдл-аху болвчн, бәәрн газрин промышленность чиги, загьсна промышленность чиги, культури, эрдм-сургьулин халхар чиги темдгтә дилвр-мүд бәргдсн медгддженә.

Эн джил мана теетт (арви тавн мөрнә чидләр тоолхла) даньгьгар 6066 трактор, 264 комбайн, 1300 автомашин, нань чиги тивм оли күчтә техник көдлцхәв.

Хальмг таньгьчин селәнә эдл-аху техникәр йир күч-тәгьгар агсгдв.

1957 джил мана таньгьчин күч-көлсчир збвәр ик күцән-нъгьустә болцхав. Государствд буудә орулдж өгьгнә зурагьан таньгьчин колхозмуд болн совхозмуд болзгаснә урд күцәв. Ноос орулдж өгьгнә зура 103,7 процент болдж күцәгдв. Ус орулдж өгьгнә—102,1 процент күрч күнәгдв, бндг орулдж өгьгнә зура—118,6 процент күцәгдв.

Эн джилин бнъгрсн арви сарин эргцд мана таньгьчин колхозмуд болн совхозмуд 1 сай 360 миньгьн пуд ах гаргьдж белдв. Зурагьар темдгдсн тоола дүнъгьцүл-лә эннә 79 миньгьн пуд үлү болдж тусв. Ниди джиләр болхла 230 миньгьн пуд даву болдж гарв.

Хальмг таньгьчин промышленн предприятис арви сара

зурагьан октябрин 25-д күцән-чксн болдг.

Эн джил хдбнә болвчн, бод малин чиги, гахан чиги тонь урдкаси улм бсв. Онъгрсн йисн сарин ашиг авад хәләх-лә, 578 миньгьн хдн урдк то деернә немгддж бсв, бод мал болхла 39 миньгьн, гахас—11 миньгьн бсв.

Ода нигәд эн тоотиг диг-ләд, тоолзд авад ирхлә, Хальмг таньгьчд ямаран ик көдлмш кегдсн медгддженә.

Эн джил даньгьгар йисн миньгьнәс үлү талан тоота хальмг өрк-бүлмүд эврәннә төрсн газрун нуулж ирцхәсн, тедн цугьарн орх гертә, кех көлмштә болцхав.

1957 джил Парть болн Правительств Хальмг таньгьчд йир тасрхан угагьгар оньган өгч, ик гидгәр дөнъ-нөкд болв.

Учрежденис болн оли-әмтн бәәх гермүд тосхлгьнд эн джил государств 73 сай арслнә гаргьдж өглә. Оли-әмтс бийдән онц гермүд бәрдж автха гидж, кесг джилмүдин эргцд цүврүләд даньгьцагдх збвтә 30 сай арслнә мөнъгнә ссуд гаргьгддж өггдсн болдг.

Государствин үзүлдж әх дөнъгин учрар Элст балгьсиг босхлгьгар болвчн, энүгиг кеерүлгьгар чиги, әмтн бәәх гермүд тосхлгьгар чиги, ссуд авад әмтс тус-тусдан бийдән онц гермүд бәрдж авлгьгар болвчн, селәнә эдл-ахуг техникәр агсгьгар чиги, таньгьчин эдл-ахуг болн культуриг бдлүлгьнә цуг оли-зүсн халхар—төгәлнъгдән делгү ик көдлмш кегдв.

Болв зуг эн халхин көдл-мшиг энүнд-дорхнә деерәр, сәәнәр, шунлтагьгар кедж болхмн бәәсн. Тосхлтин хал-хин организацс ик хашнъгар, муугьгар көдлснә учрар, тосх-лтин көдлмш делгрүлхин эр-кд государствин гаргьдж өг-сн мөнъгиг күцднә эс эдлж чадувдн. КПСС-н балгьсна комитет, күч-көлсчирин депу-татирин балгьсна Советин кү-цәгч комитет тосхлтин көдл-мш ягьдж кегддж йовна, юн кертә, юн дуту болна, тер тоотинә цагланә йилгьдж ил-дкдж, неги деернә гаргь-

джасн болхла, тосхлтин кө-длмш онъгданар, сәәнәр кег-дх бәәсн.

Элст балгьсна тускд, нам райодар, совхозмудар, колхоз-мудар болвчн тосхлтин көдл-мшин чинриг кемдәлдж бол-шго.

1958 джил тосхлтин көдл-мшин агьунь эн джилнәр бол-хла кесг холван ик. Тивм болх дутман, тосхлтин көдл-мшт эн джил гарсн дуту-дунд йовдлмудиг мартя уга тоо-лдж, түүг эс давтхан хәәх збвтәвдн.

Тосхлтин көдлмш делгрүл-лгьнд ирх джилд 280 сай арслнә гаргьгдхмн, производст-вени болн бытовой объектс тосхлгьнд 54,7 сай арслнә нерәдгдсн бәәнә, трактормуд болн нань чиги селәнә эдл-ахуд кертә машид, оборудо-вань, көлг-күч хулддж авл-гьнднә совхозмудт 39 сай арслнә мөнъгн гаргьгддж өг-гддженә.

Хальмг таньгьчд государ-ствин үзүлджәх дөнъ-нөкднә йир ик. Зуг түүг чикәр эдл-хән хәәхмн.

Хальмг таньгьчд ямаран дөнъ-нөкд үзүлхин тускар, 1957 джилин сентябрин хойр шинд, РСФСР-н Министрмү-дин Советин гаргьсн токтавр элдү ик чинртә токтавр.

1958 джилд мана таньгьчин өмн, эдл-ахугьан бдлүлл-гьгар, эрдм-сургьулин төрмүд делгрүлгьгар ямаран кертүд бәәдг болна, тер тоот цугьгар эн токтаврт келгддженә.

Эн токтавриг кийән кевәр күцәлгьн—мана Хальмг тань-гьчд шин бдлд өгхнә мел лавта. Зуг күцәхин төлә чидлән әрвлл уга, ик бүрдә-мдждә кевәр ноолцхәх збв-тәвдн.

Партийн болн советск орга-низацс, комсомольск болн профсоюзн организацс эн ток-тавр ягьдж күцәгддж йовхинә эврәннә кинән хәләмдждәс хдб-гьәх збв уга.

Таньгьчин оли күч-көлсчир Партин болн Правительствин килмджд, уни чик седклин, муурлт уга кинән көдлмшәрн хәрү өгч, таньгьчиннә эконо-микиг болн культуриг бдлүл-хин төлә улм ик шунлтагьгар ноолцхәхнә мел лавта.